

EEN JOODSCH REIZIGER IN DE BINNENLANDEN VAN AFRIKA.

Timboektoe, de stad der woestijn, in geheel Noord-Afrika beroemd als handelsplaats en als zetel der Mohamedaansche geleerdheid, is bij de Europeanen niet alleen berucht door de godsdienstige en staatkundige twisten der bewoners, maar ook door den moord gepleegd op den Engelschen majoor LAINÉ en door de groote moeilijkheden, die de bekende reiziger dr. BARTH aldaar te overwinnen had. Deze aan den noordelijken rand van het Nijldal gelegen stad is voor Europesche reizigers bijna ongenaakbaar, zoodat met uitzondering van een Fransch officier ALIUM SOL genaamd, die tot het islamisme was overgegaan en uit Senegal Timboektoe bezocht, geen christen het heeft gewaagd deze stad te betreden, uitgenomen BARTH. Een jood uit Marokko evenwel, de rabbijn MORDOCHAI-ABY-SERUR, heeft eenige malen de onherbergzame stad bezocht en in zijne avontuurlijke levensbeschrijving van zijne reizen verslag gegeven, waaruit wij het volgende putten.

MORDOCHAI werd te Akka, zuidwestelijk van Marokko, geboren uit arme israëlitische ouders. Reeds als knaap van negen jaren besloot hij, door een onwederstaanbaren lust tot reizen gedreven, de wijde wereld in te gaan; zonder geleide en geheel van geld ontbloot reisde hij gedurende drie jaren over Mogador, Tanger, Gibraltar, Marseille, Salonichi, Konstantinopel, Smyrna en Jaffa, naar Jerusalem, waar hij na verloop van vier jaren door ijverige studie er in slaagde den graad van rabbijn te erlangen. Als onderwijzer vertoefde hij vervolgens een jaar te Aleppo, drie jaren in Syrië en Egypte en een gelijk aantal in Tunis en Algerië. Ten slotte bleef hij vier jaren als leeraar in het Hebreeuwsch in Algiers zelf en keerde van daar in het jaar 1858 over Mogador naar Akka terug. Hier vond hij zijn ouden vader en broeders in nog behoeftiger toestand dan vroeger en nam diensvolgens het besluit voor hen te werken en te trachten door handel te drijven in zijne en hunne behoeften te voorzien. Hij kocht een partij waren ten bedrage van 500

gulden en begaf zich nog in hetzelfde jaar 1858 met zijnen jongsten broeder isaïc op weg naar Timboektoe.

Op kameelen gezeten, besteedden zij zes dagen om over heuvels en vlakten Tendoef of Tindoef te bereiken, eene kleine van tuinen en velden omgevene stad, uit ongeveer honderd huizen en een moskee bestaande, en die eerst in het jaar 1852 door een Marabout (geestelijk opperhoofd) der Tadjakant was gesticht. Deze jeuglige stad is de verzamelplaats geworden van de groote karavaan, die jaarlijks tegen het einde van September van zuidwestelijk Marokko naar Timboektoe gaat en in April terug komt.

Van Tendoef trokken de reizigers gedurende tien dagen door een heuvelachtige, aan water arme streek naar den gordel van roodachtige zandheuvels (Igidi), die een breedte van drie dagreizen, van den Atlantischen Oceaan tot aan de duinen der Sahara (El Erg of Areg), omvat. In deze streek groeijen vele dadelpalmen, en overal, waar deze worden aangetroffen, bevindt zich op eene diepte van een of twee meters onder den bodem water, dat aan de digter bij zee gelegene streken brak en meer naar het oosten zoet is.

Na verloop van nog eenmaal tien dagreizen, die door de onzekerheid en door gebrek aan water hoogst bezwaarlijk waren, bereikte de karavaan Ergeschasz, insgelijks een gordel van zandheuvels van gelijke uitgestrektheid en zeer arm aan water. Voor men hen bereikt, gaat men ter linker zijde een uitgestrekt plateau voorbij, waarop groote steenblokken in menigte voorkomen, die op andere, langere maar naar verhouding minder breede blokken rusten. Op een afstand vertoonen deze zich als staande menschen, zij zijn nu eens grooter dan weder kleiner dan een mensch. Of zij door menschenhanden zoo geplaatst of door een speling der natuur gewrocht waren, kon MORDOCHAI niet beslissen.

Van Ergeschasch trok de karavaan in zeven dagen naar Sefya, een hooge vlakte, die meer dan een dagmarsch breed, doch wier lengte onbekend was en die geheel met grasgroene, vier, vijf of meer meters hooge steenen geplaveid was. De hardheid dier steenen was ongeveer gelijk aan die van het marmmer; met mocite groeiden tusschen de spleten enkele kruiden. Ook deze streek is zonder water en door hare onveiligheid berucht.

Van Sefya bereikt men in drie dagen Telyg, waar 140 bronnen worden gevonden; de weg is vlak, hier en daar echter ziet men

heuvels en rolsteen. Na nog een halve dagreis kwamen de reizigers bij de zoutmijnen van Taudeni, waar nog eenige kleine huizen worden bewoond; doch ettelijke grootere, die door muren waren omgeven en blijkbaar zeer oud waren, ledig stonden.

De afstand tusschen Taudeni en Arauan bedraagt twaalf dagreizen en op deze treft men slechts eene enkele bron aan, te Unan namelijk, dat reeds op den tweeden dag wordt bereikt. Gedurende de acht laatste dagen der reis van Taudeni naar Arauan trekt men door een volslagen zandwoestijn, waarin zelfs het kleinste steentje te vergeefs zoude worden gezocht. De togt door deze doodelijk eenzame zee van zand biedt slechts een voordeel aan, dat zij namelijk geen roovers herbergt, die er wegens het volslagen gebrek aan levensmiddelen ook niet in zouden kunnen huizen.

De vermoeyenissen der reis hielden wel is waar te Arauan op, doch tevens namen de gevaren en hinderpalen hier eigenlijk een aanvang. MORDOCHAI was verplicht, na door den Scheich der Berabische Arabieren met den dood bedreigd te zijn, de belofte af te leggen van tot den Islam over te zullen gaan en voor de Tholbas gebragt, konden hij en zijn broeder zich slechts van deze gelofte ontslaan, door het afstaan van de helft van zijn vermogen, terwijl zij daarenboven moesten beloven, ieder jaarlijks een schatting van 10 misen in goud (vijf-en-zeventig gulden) op te brengen. Een geheel jaar vertoefde MORDOCHAI te Arauan; toen evenwel verkreeg hij door een geschenk van 100 misen in goud (zeshonderd vijf-en-twintig gulden), vergunning van den Scheich MOHAMED EL-HABYB van Arauan om met een karavaan naar Timboektoe te trekken. Hier aangekomen, vond hij in zijne eigene landslieden, Mahomedaansche kooplieden uit Marokko, zijne verbitterdste vijanden, doch wist echter van den sultan AMED AHMADU VAN HAMD-ALLAH, die toen in Timboektoe de magt in handen had, tegen de belofte eener jaarlijksche schatting van eene hoeveelheid zwavel, zoo groot als een kameel kan laden (eene waarde vertegenwoordigende van meer dan duizend gulden) vergunning te erlangen om in de stad te vertoeven, en weldra werd hem daarenboven toegestaan andere zijner geloofsgenooten uit te noodigen evenzeer naar Timboektoe te reizen. In het jaar 1860 gelukte het nogtans zijne vijanden hem in de gevangenis te doen werpen, doch hij vlugtte tegelijk met SIDI-MOHAMED, een broeder van den edelen, door BARTH beroemd gewordenen

Scheich EL BAHHAÏ, naar Hamd-Allahi, en aldaar vond hij zulk eene krachtdadige bescherming, dat hij voortaan met zijnen broeder zijnen handel in Timboektoe ongestoord kon drijven.

Aanvankelijk werd MORDOCHAI zeer door het geluk begunstigd. In het jaar 1863 ging hij zelfs naar Akka en keerde met 28 zwaar beladen kamelen naar Timboektoe terug. Door acht andere joden, meest nabestaanden, werd hij daarheen vergezeld, en in 1864 vertrok hij op nieuw met een aanzienlijk transport goederen naar Marokko. Hij verkocht zijne waren te Mogador en begaf zich van daar naar Genua en Venetië om glazen, paarden en andere door de negers gewaardeerde artikelen in te slaan. De zaak op zoo groote schaal gedreven wierp een aanzienlijke winst af, doch weldra zou hij ondervinden, hoe onzeker handels-speculatiën zijn in deze afgelegen gewesten.

Reeds in het laatst van het jaar 1863 werd zijn jongste broeder, die met struisvogelvederen, ivoor en andere waren, ter waarde van vijf-en-twintig duizend gulden, op reis was, door de Arib, die gedeeltelijk in Draa, gedeeltelijk op het grondgebied van Marokko wonen, overvallen en uitgeplunderd. Hem zelve viel, toen hij van Italië op reis was naar Timboektoe, een dergelijk lot te beurt door andere rooverbenden, en toen hij met geleend geld een nieuwe bezending waren had gekocht, werden ook deze een prooi der roovers. De Scheich EL-BAHHAÏ, die in Maart 1863 de Fellata van HAND-ALLAHI verslagen, en sinds weder in Timboektoe het oppergezag in handen had, trachtte te vergeefs hem schadeloosstelling te bezorgen, en nadat MORDOCHAI gedurende het gheele jaar 1868 in Soedan had vertoefd, keerde hij in 1869 als geruïneerd man naar Akka terug.

In geen een deele ontmoedigd, is MORDOCHAI voornemens weldra weder naar Timboektoe te gaan, en hij verklaart zich bereid Europesche reizigers zooveel mogelijk bij te staan. Hij verzekert, dat de reis van Akka naar Timboektoe niet van buitengewone bezwaren vergezeld gaat. Men kan of zich aansluiten bij de groote jaarlijksche karavaan, die door hare talrijkheid voor aanvallen van roovers is gevrijwaard, doch 65 tot 80 dagen aan de reis besteedt, of wel zonder handelswaren in 23 dagen de reis maken (van Akka naar Igidi vijf, naar Ergeschasch vier, naar Taudeni vier, naar Arauan vijf, naar Timboektoe vijf dagen), wat veel aangenaamer en ongeveer even veilig is, want reizigers zonder bagage hebben in den regel niets van de roovers te lijden. Voor de huur van een

kameel betaalt men 125 gulden voor de heen- en 75 gulden voor de terugreis. Het dier mag met niet meer dan 150 kilogram worden belast. Een bode wordt voor de reis van Akka naar Timboektoe, waarvoor hij hoogstens vijftig dagen noodig heeft, met 375 gulden beloond. (*Geogr. Mittheil.* 1870, N°. IX). Hg.